

УДК 657.6:336.74

Рябчук О.Г.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту та економічного аналізу
Університету державної фіскальної служби України***Коротаєва І.Р.***студентка
Університету державної фіскальної служби України*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ У КАСІ ТА НА РАХУНКАХ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ У БАНКУ

У статті висвітлено особливості проведення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання в банку. Зазначено типові порушення, які можуть бути виявлені під час проведення даного аудиту. Виявлено основні проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку, а також надано рекомендації щодо його вдосконалення.

Ключові слова: грошові кошти, каса, банк, аудит, фінансово-господарська діяльність, аналіз.

Рябчук О.Г., Коротаєва І.Р. ОСОБЕННОСТИ И ПРОБЛЕМЫ АУДИТА ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В КАССЕ И НА СЧЕТАХ ПРЕДПРИЯТИЯ В БАНКЕ

В статье освещены особенности проведения аудита денежных средств в кассе и на счетах предприятия в банке. Отмечены типичные нарушения, которые могут быть обнаружены при проведении данного аудита. Выявлены основные проблемы аудита денежных средств в кассе и на счетах предприятия в банке, а также даны рекомендации по его усовершенствованию.

Ключевые слова: денежные средства, касса, банк, аудит, финансово-хозяйственная деятельность, анализ.

Riabchuk O.G., Korotaeva I.R. FEATURES AND PROBLEMS OF AUDIT OF CASH IN THE PAYDESK AND ON THE ACCOUNTS OF THE ENTERPRISE IN THE BANK

The article highlights the features of the audit of cash in the paydesk and on the accounts of the enterprise in the bank. Typical violations that can be detected during this audit are noted. The main problems of audit of cash in the paydesk and in the accounts of the enterprise in the bank are revealed, and recommendations for its improvement are given.

Keywords: cash, paydesk, bank, audit, financial and economic activity, analysis.

Постановка проблеми. Кожен суб'єкт господарювання у своїй діяльності здійснює як готівкові, так і безготівкові розрахунки. При цьому дуже часто трапляється, що працівники даного суб'єкту можуть допустити помилки та зловживання під час виконання операцій із грошовими коштами. Такі порушення можуть негативно впливати на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання. Аудит грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку допомагає виявляти ці недоліки та надавати достовірну інформацію керівництву суб'єкта господарювання – клієнта і зовнішнім користувачам. Окрім того, завдяки результатам аудиту грошових коштів замовники аудиторських послуг мають можливість оцінити ефективність їх використання. Проте цей аудит не є досконалим та має низку проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку присвячено праці таких учених, як: Н.Й. Радіонова, К.О. Жура, О.В. Ковальова, Н.В. Гришко, Є.А. Карпенко, О.В. Філатов, М.Д. Корінько, В.А. Малахов, Г.В. Даценко, І.А. Левченко та ін. Зокрема, Н.Й. Радіонова розглядає теоретичні аспекти організації аудиту грошових коштів суб'єкта господарювання. О.В. Ковальова та Н.В. Гришко розглядають послідовність проведення аудиту грошових коштів та типові порушення, які виявляються у ході перевірки. М.Д. Корінько узагальнює організаційно-методичне забезпечення здійснення аудитором контролю грошових коштів суб'єкта господарювання.

Мета статті полягає у висвітленні основних проблем аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банках і наданні рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит грошових коштів являє собою важливий складник аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності, яку провадить суб'єкт господарювання. Він проводиться за відповідними напрямками, які включають: аудит касових операцій, аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Дослідження цих напрямів дає змогу розробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом [1].

Метою аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є підтвердження аудитором достовірності інформації щодо операцій із грошовими коштами у фінансовій звітності, її повноти та відповідності чинному законодавству.

До основних завдань аудиту операцій із грошовими коштами можна віднести:

- перевірку наявності грошових коштів у суб'єкта господарювання та виявлення нестач або надлишків;
- перевірку стану збереження грошових коштів та цінних паперів у касі й правильності організації ведення касових операцій;
- перевірку дотримання Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні;
- перевірку своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів;
- перевірку законності витрачання грошових коштів;
- перевірку достовірності обліку й ефективності внутрішньогосподарського контролю грошових коштів;
- оцінювання стану синтетичного та аналітичного обліку коштів, якості відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, облікових реєстрах та звітності [2].

Опанування методики аудиту касових операцій є важливим через те, що: грошові кошти являють собою

найбільш ліквідні активи клієнта, які мають масовий і поширений характер; рух готівки відбувається через касові операції, тому під час аудиту вони досліджуються суцільним методом. При цьому особливу увагу приділяють питанню забезпечення збереження грошей і дотримання касової дисципліни [1].

Предметом аудиту грошових коштів виступають господарські процеси та операції, які пов'язані з рухом грошових коштів та інших активів, а також відносини, що виникають при цьому як у суб'єкті господарювання, так і за його межами [2].

Аудит грошових коштів складається з трьох етапів: підготовчого, основного та завершального. Кожен із цих етапів складається з відповідних стадій, які можна побачити в табл. 1.

Основними джерелами інформації для проведення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку можна віднести: Наказ про облікову політику, касову книгу, платіжні доручення, виписки банку, видаткові та прибуткові касові ордери, грошові чеки, Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів тощо.

Аудит грошових коштів у касі здебільшого починається зі спостереження аудитора за інвентаризацією готівки в касі. Ця процедура дає можливість перевірити, чи припускає зловживання управлінський персонал суб'єкта господарювання, чи допускаються крадіжки грошових коштів [3, с. 303].

Аудитор проводить процедури перевірки ефективності інвентаризаційної роботи щодо касових операцій, які включають:

- ознайомлення з наказами на проведення інвентаризації в касі;
- перевірку частоти проведення інвентаризації та склад інвентаризаційних комісій;
- перевірку якості оформлення актів інвентаризації каси;
- оцінку результатів інвентаризацій та їх відображення в обліку;
- проведення аудитором або працівником суб'єкта господарювання (у присутності аудитора) інвентаризації в касі та порівняння її результатів із результатами інвентаризацій, які проводилися протягом року [4, с. 70].

На основі отриманого завдання на проведення аудиту готівки і відповідно до програми аудитор

перевіряє, скільки операційних кас має підприємство. Необхідно провести одночасно інвентаризацію в усіх касах, при цьому з'ясувати, чи допускаються внутрішні переміщення готівки між касами у тих випадках, коли кошти передбачено здавати безпосередньо через інкасаторів. У таких випадках можуть виникати зловживання з боку управлінського персоналу, а саме крадіжки, тимчасове використання коштів тощо [3, с. 303].

Аудит грошових коштів на поточних рахунках у національній та іноземних валютах починається зі з'ясування, які рахунки й у яких банках має суб'єкт господарювання, при цьому аудитор повинен занести в робочі документи як номер рахунку, так і назву установи комерційного банку, в якому цей рахунок знаходиться та суму залишку на рахунок відповідно до виписки на кінець звітної періоду, за який проводиться аудит. Аудитор перевіряє всі операції по поточних рахунках у комерційних банках на предмет виявлення порушень, а саме: своєчасність оприбуткування коштів у касі, отриманих із рахунків в установах банків; перерахування коштів, особливо якщо ці кошти безпосередньо списано на рахунки витрат; перевірка виписки банку на предмет вилучення тих чи інших документів чи виписки за операціями на рахунок [3, с. 304].

Співставлення прибуткових та видаткових касових ордерів із касовою книгою та фінансовою звітністю дає змогу аудитором визначити, чи повністю було оприбутковано або використано відповідну суму грошей.

Приклади типових порушень, з якими найчастіше стикається аудитор під час здійснення аудиту грошових коштів, можна побачити в табл. 2.

Також аудитором можуть бути виявлені такі порушення:

- помилки в оформленні прибуткових і видаткових касових ордерів;
- помилки в розрахунках;
- перевищення ліміту каси та встановлених строків використання виданої під звіт готівки;
- зловживання службовим становищем (неоприбуткування і привласнення коштів, надлишкове списання коштів по касі тощо);
- невиконання або неякісне виконання службових обов'язків;
- неправильне складання кореспонденції рахунків тощо [5].

Таблиця 1

Етапи та стадії аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку

Етапи	Стадії
Підготовчий етап	Надсилання запиту підприємством до аудиторської фірми на проведення аудиторської перевірки; ознайомлення аудиторської фірми з бізнесом замовника; оцінка загального аудиторського ризику аудитором; укладання договору; складання плану та програми аудиторської перевірки
Основний етап	Безпосереднє проведення аудиту
Заключний етап	Узагальнення аудиторських доказів та складання аудиторського висновку

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2

Перелік типових порушень та помилок, які можуть бути виявлені під час проведення аудиту грошових коштів

Первинний документ, обліковий регістр	Характер порушення
Прибутковий касовий ордер	Наявність виправлення суми
Видатковий касовий ордер	Відсутність підпису головного бухгалтера
Касова книга	Невідповідність сум зі звітом касира
Виписка банку	Розбіжність платіжного документа та коду
Авансовий звіт	Неповне відображення сум виданої під звіт готівки
Чек на видачу готівки	Розбіжність сум із прибутковим касовим ордером

Джерело: розроблено автором

Здійснення аудиту грошових коштів у касі та на рахунок в банку являє собою дуже клопітливою та громіздкою роботою, яка передбачає охоплення багатьох операцій та документів для проведення перевірки. Така аудиторська перевірка потребує від аудитора достатньо практичних навичок та відповідних знань, знання нормативно-правової бази, якою регулюється здійснення обліку та аудиту грошових операцій. Велика увага приділяється вивченню й оцінці системи внутрішнього контролю, оскільки від неї багато в чому залежить довіра аудитора до суб'єкта господарювання, що перевіряється аудитором, і можливість покладатися на свідчення персоналу. Після отримання інформації аудитор планує подальшу роботу, складає програму аудиту та виконує основну частину перевірки.

Особливо важливим завданням аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є визначення платоспроможності замовника. Щоб виконати це завдання, аудитор слід самостійно розрахувати показники, які вказують на платоспроможність суб'єкта господарювання. До таких показників належать коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами, коефіцієнт автономії та коефіцієнт оборотності оборотних коштів.

Для того щоб удосконалити аудит грошових коштів у касі та на рахунках у банку, аудитор також слід проводити аналіз надходження та вибуття грошових коштів суб'єкта господарювання. Саме цей аналіз дасть змогу аудиторам вивчити динаміку грошових коштів, визначити суму перевищення надходження над вибуттям, що дає змогу робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування. Основною метою аналізу надходження та вибуття грошових коштів є виявлення причин дефіциту (надлишку) коштів і визначення джерел їх надходження та напрямів вибуття для контролю над поточною ліквідністю й платоспроможністю. Платоспроможність і ліквідність підприємства дуже часто залежать від реального грошового обігу у вигляді потоку грошових платежів, відображених на рахунках бухгалтерського обліку, тому важливість аналізу надходження та вибуття грошових коштів полягає у здійсненні значного доповнення методики оцінки платоспроможності й ліквідності підприємства. Це дасть змогу реально оцінити фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта [6].

Оцінка синхронності грошових надходжень є також дуже важливою під час проведення аудиту грошових коштів. Для розкриття інформації аудитором щодо реального руху грошових коштів ним повинно бути розглянуто всі напрями їх надходжень та вибуття. Тобто аудитор розглядає останні напрями руху грошових коштів під час операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. У Звіті про рух грошових коштів (Форма № 3) наводиться інформація щодо надходження та вибуття грошових коштів відповідно до трьох видів діяльності. Аудитор, використовуючи даний звіт, має змогу провести аналіз здатності суб'єкта господарювання генерувати надходження грошових коштів, а також напрями витрачання наявних коштів для оцінки необхідності в них у майбутньому.

За станом руху грошових потоків аудитор може робити висновок про якість управління суб'єктом господарювання. Його можна охарактеризувати як позитивний, якщо за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів від операційної діяльності має позитивне значення, а від інвестиційної та фінансової діяльності – негативне. Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції, суб'єкт господарювання отримує

достатньо коштів, щоб мати можливість інвестувати їх і погашати залучені кредити.

Якщо рух коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті операційної – негативне, то якість управління суб'єктом господарювання можна охарактеризувати як кризову. Суть такої структури грошових коштів: суб'єкт господарювання фінансує витрати операційної діяльності за рахунок надходжень від інвестиційної та фінансової діяльності. Така структура прийнятна тільки для новостворених суб'єктів господарювання.

Аудитор може зробити висновок, що якість управління суб'єктом господарювання буде перебувати на прийнятному рівні лише тоді, якщо буде мати позитивне значення рух грошових коштів у результаті операційної діяльності. Іншими словами, суб'єктом господарювання буде своєчасно отримуватися оплата за реалізовану продукцію, виконані роботи, надані послуги від покупців і замовників, а витрати суб'єкта, пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), будуть менше отриманих доходів, тобто він буде отримувати прибуток.

Можна виділити такі основні проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку:

- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю над готівкою;
- брак достатнього досвіду аудиторської діяльності;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів;
- відсутність типових форм документів з аудиту грошових коштів;
- відсутність методичних рекомендацій із питань комп'ютеризації аудиту грошових коштів [1];
- відсутність розробленого економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської діяльності тощо;
- недосконала законодавча база [7].

Для подолання наявних проблем аудиту операцій із грошовими коштами можна запропонувати такі шляхи:

- впорядкування нормативної бази як з аудиту, так і з обліку грошових коштів у касі та на рахунках у банку;
  - проведення спеціальних курсів для аудиторів-початківців, які б змогли допомогти їм у практичній діяльності;
  - постійний контроль над проходженням аудиторів курсів підвищення кваліфікації;
  - вдосконалення комп'ютерних технологій з аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку;
  - залучення іноземних експертів із питань аудиту грошових коштів у касі та на рахунок в банку тощо.
- Також напрямами вдосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку можуть бути такі:
- вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед аудитом грошових коштів у касі та на рахунках у банку. Це дасть змогу значно полегшити роботу аудитора та спрямувати його увагу лише на необхідну ділянку перевірки;
  - розроблення та запровадження вдосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації. За допомогою цього документи, які перевірятиме аудитор, будуть більш адаптованими до сучасних умов функціонування суб'єкта господарювання;
  - розроблення та запровадження раціональних схем документообігу, що дадуть змогу з найменшими

затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених перед аудитором завдань;

– використання узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм, розроблення типової методики аудиторської перевірки грошових коштів у касі та на рахунках суб'єктів господарювання у банках у розрізі галузей їхньої діяльності.

Необхідно також звернути увагу на вдосконалення автоматизації аудиту операцій із грошовими коштами. Відомо, що для ведення бухгалтерського обліку використовується багато різних автоматизованих програм, а спеціальної аудиторської програми немає. На нашу думку, це набагато ускладнює роботу аудитора. Необхідно створити таку програму, яка могла б згрупувати всю інформацію, яка необхідна аудитором для складання достовірного аудиторського висновку.

Ще одним напрямом удосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є обмін досвідом із такого аудиту з іноземними фірмами.

Реалізація вищенаведених рекомендацій дасть змогу вдосконалити організацію та методику аудиту грошових коштів у касі та на рахунках підприємства в банку.

Висновки. Таким чином, аудит грошових коштів має велике значення для розуміння ефективності діяльності суб'єкта господарювання, адже завдяки

його результатам замовники аудиторських послуг мають можливість оцінити ефективність їх використання. Проте в його організації та проведенні є низка проблем, які потребують першочергового вирішення, адже саме під час здійснення операцій із грошовими коштами може відбуватися багато зловживань та різного роду порушень. Питання вдосконалення аудиту операцій із готівковими та безготівковими грошовими коштами є актуальним особливо зараз, адже Україна прагне стати членом ЄС.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ковальова О.В., Гришко Н.В. Проблеми аудиту грошових коштів та їх вирішення. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=25105>.
2. Радіонова Н.І. Концептуальний підхід до організації та методики проведення аудиту грошових коштів підприємства. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektivna-ekonomika&s=eng&z=5750>.
3. Виноградова М.О., Жидеєва Л.І. Аудит: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
4. Організація та методика аудиту: посібник / Л.М. Ячнева та ін. Х.: Форт, 2014. 121 с.
5. Бондаренко Н.М., Таран В.В. Організація обліку і контролю грошових коштів. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/17_2017/46.pdf.
6. Аналіз надходження та вибуття грошових коштів підприємства. URL: http://pidruchniki.com/1164110553660/ekonomika/analiz_nadhodzhennya_vibuttya_groshovih_koshtiv_pidpriyemstva.
7. Самсонова К.В., Буряк В.О. Проблеми аудиту в Україні та шляхи їх подолання. URL: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_3/stat_10_3/62.pdf.

УДК 657.42

Слуцький Є.В.

*аспірант кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Одеського національного економічного університету*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ МАЙДАНЧИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ

Статтю присвячено систематизації господарських операцій для кожного етапу життєвого циклу основних засобів, документування яких відбувається за справедливою вартістю. Виокремлено переваги і недоліки кожного з наявних підходів до оцінки за справедливою вартістю. Вибрано найбільш прийнятний підхід для дослідження. Розглянуто функціонування електронних майданчиків в Україні, класифікацію активів за їх моральним і фізичним станом. Складено алгоритм оцінки за справедливою вартістю на електронних майданчиках. Визначено переваги нового інструменту оцінки за справедливою вартістю на підставі інформації, отриманої з електронних майданчиків та центральної бази даних системи «Прозоро».

Ключові слова: основні засоби, активний ринок, справедлива вартість, електронні майданчики, оцінка, переоцінка.

Слуцкий Е.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ПЛОЩАДОК ДЛЯ ОЦЕНКИ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПО СПРАВЕДЛИВОЙ СТОИМОСТИ

Статья посвящена систематизации хозяйственных операций для каждого этапа жизненного цикла основных средств, документирование которых происходит по справедливой стоимости. Выделены преимущества и недостатки каждого из существующих подходов к оценке по справедливой стоимости. Выбран наиболее приемлемый подход для исследования. Рассмотрено функционирование электронных площадок в Украине и классификация активов по их моральному и физическому состоянию. Составлен алгоритм оценки по справедливой стоимости на электронных площадках. Определены предпочтения нового инструмента оценки по справедливой стоимости на основании информации, полученной из электронных площадок и центральной базы данных системы «Прозоро».

Ключевые слова: основные средства, активный рынок, справедливая стоимость, электронные площадки, оценка, переоценка.

Slutskyi Y.V. USE OF ELECTRONIC SITES FOR SALES OF ASSESSMENT OF MAIN MEANS FOR FAIR VALUE

The article is devoted to the systematization of business operations for each stage of the life cycle of main means, the documentation of which takes place according to the fair value. It is also shows the Identifying the advantages and disadvantages of each from the existing valuation approaches at fair value. The author has chosen the most appropriate approach for this study. The article touches the problems of consideration of the functioning of electronic platforms in Ukraine, classification of assets for their moral and physical condition, preparation of an algorithm for estimating fair value on electronic platforms. The advantages of the new valuation instrument at fair value are determined on the basis of information received from electronic platforms and the central database of the "transparent" system.

Keywords: main means, active market, fair value, electronic platforms, evaluation, revaluation.